

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

KÖNYVTÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
- M. kir. Államnyomda**
Nándor-tér 1.
- M. kir. tud. Egyetemi ny.**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
- Bagó M. és Fia**
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác**
Fő-utca 23.
- Heisler Jaroslav**
Várkert-rakpart 1.
- Keller Dániel**
Attila-utca 63.
- Müller K. (Münster K.)**
Albrecht-út 3-5.
- Wesselényi Géza**
Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).
- Bartalits Imre**
Remete-hegy.
- Bichler I.**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
- Anglo-nyomda**
Molnár-utca 24.
- Barcza József**
Váci-utca 66.
- Belvárosi könyvnyomda**
Váci-utca 79.
- Buschmann Ferencz**
Koronaherceg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy. irod. int. és könyvny.**
Egyetem-utca 4.
- Goszler Gyula**
Aranykéz-utca 1.
- Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia**
Zsibárus-utca 1.
- M. kir. posta- és távirde-igazgatóság könyvny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvny.**
Kecskeméti-utca 5.
- Nagy Sándor**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa**
Irányi-utca 1.
- Róth József**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót**
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid**
Fővám-tér 5.
- Székesfővárosi házi ny.**
Központi városház.
- Ullmann József**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp**
Régi posta-utca 3.
- Werbőczy könyvny. r.-t.**
Vármegye-utca 11-13.
- Wodianer F. és Flai**
Sarkantyú-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
- Bendiner A.**
Arany János-utca 18.
- Berkovits János**
Hold-utca 27.
- Budapesti közuti vasut r.-t. nyomdája**
Csáky-utca 22.
- Czettel és Deutsch**
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz**
Csáky-utca 13.
- Hungária-könyvnyomda és kiadó-üzlet**
Váci-körút 34.
- Kálmán M. és Társa**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György**
Kálmán-utca 5.
- Kaufmann József**
Arany János-utca 4.
- Kertész József**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp**
Arany János-utca 34.
- Krausz S. és T.**
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót**
Vadász-utca 35/a.
- Lőw Ede**
Váci-körút 80.
- Márkus Samu**
Báthory-utca 20.
- Minerva kő- és könyvnyomda**
(tul. Gansl Zs.) Sas-ú. 29.
- Magy. kir. postatakarék-pénztár nyomdája**
Széchenyi-utca 2.
- Pallas, irod. és nyomdai részvénytársaság**
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája**
Dorottya-utca 14.
- Pollák M. Miksa és Tsa**
Akadémia-utca 15.
- Preszburg Frigyes**
Arany János-utca 14.
- Schlesinger és Kállai**
Bálvány-utca 18.
- Thália-nyomda**
Csáky-utca 2/b.
- VI. ker. (Terézváros).
- Ádria kő- és könyvnyomda-vállalat**
Dávid-utca 1/b.
- Brózsza Ottó**
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és nyomdai részv.-társaság**
Ó-utca 12.
- Fővárosi nyomda, vonalozó- s könyvkötő-r.-t.**
Podmaniczky-utca 39.
- Friedl és Krakauer**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.**
Gyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa**
Podmaniczky-utca 27.
- Gelléri és Székely**
Podmaniczky-utca 47.
- Gergely Miksa**
Lázár-utca 2.
- Glücksellig M.**
Hunyady-tér 7.
- Goldschmidt Lipót**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut**
Gyár-utca 32.
- Herrman Ignác**
Szerecsen-utca 20.
- Hornyánszky Viktor**
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda**
Teréz-körút 3.
- Kassino Jakab**
Király-utca 26.
- Kellner és Mohrlüder**
Gyár-utca 31.
- Klauber Ignác**
Új-utca 6.
- Korvin Testvérek**
Révay-utca 14.
- Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t.**
Aradi-utca 8.
- Kunusy Vilmos és Fia**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid és Fia**
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 26.
- Luszt Sándor**
Gyár-utca 50.
- M. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája**
Csengery-utca 33.
- Markovits és Garai**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla**
Teréz-körút 27.
- Neumayer Ede**
Proféta-utca 7.
- Orsz. központi községi nyomda-részvénytárs.**
Váci-körút 61.
- Pollacek Mór**
Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia**
Csengery-utca 31.
- Quittner József**
Váci-körút 16.
- Radó Izor**
Váci-körút 1.
- Rigler József Ede r.-t.**
Rózsa-utca 55.
- Schmelcz és Schillinger**
Csengery-utca 51.
- Schmidl H.**
Szerecsen-utca 6.
- Wellesz és Krammer**
Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).
- Árpád kő- és könyvny.**
(Klein és Kronstein)
Valero-utca 9.
- Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv.-társ.**
Kerepesi-út 54.
- Bárd J.**
Miksa-utca 16.
- Deutsch József**
Károly-körút 7.
- Elek Bernát és Fia**
Kertész-utca 37.
- Galitzenstein H.**
Dohány-utca 68.
- Garai Mór**
Károly-körút 3.
- Goldfaden Márk**
Kerepesi-út 36.
- Gonda és Társa**
Akácza-utca 50.
- Hedvig S.**
Dohány-utca 12.
- Klein Samu**
Akácza-utca 64.
- Kossuth Lajos-nyomda**
(tul. Laufer Jakab és
Holländer József.)
István-tér 9/b.
- Löbl Mór**
Király-utca 27.
- Löblovitz Zsigmond**
Csömöri-út 54.
- Nagel István**
Vörösmarty-utca 17.
- Neuwald Illés**
(tul. Berger Armin)
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin**
Dohány-utca 84.
- Roth és Krausz**
Kertész-utca 23.
- Rubin J.**
Király-utca 13.
- Spatz Henrik**
Dob-utca 55.
- Spinner és Schwarz**
Valero-utca 12.
- Spitzer Márk**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
Kazinczy-utca 35.
- Vasvári és Társa**
Csömöri-út 13.
- Ifj. Weisz Manó és Társa**
Csányi-utca 13.
- Wendt-féle könyvnyomda stb.**
Károly-körút 19.
- Zeisler M.**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).
- Budapesti Hirlap nyomd.**
Rökk Szilárd-utca 4.
- Özv. Fried Ignác**
József-utca 14.
- Fritz Ármin**
József-körút 9.
- Hell I. Ede**
Luther-utca 4.
- Jäger H.**
József-körút 42.
- Klein Vilmos**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon**
József-körút 5.
- Laufer Jakab**
Kerepesi-út 65. és
Nagyfűváros-utca 11.
- Révai és Salamon**
Üllői-út 18.
- Rózsa Kálmán és neje**
Szentkirályi utca 30.
- Schulcz Adolf**
Baross-utca 81.
- Stephanum (a Szt. István-Társulat nyomdája)**
Szentkirályi-utca 28a.
- Szent Anna-nyomda**
Baross-utca 66-68.
- Szent Gellért-nyomda (Valter E.)**
Práter-utca 44.
- Szent László-nyomda**
Rökk Szilárd-utca 28.
- Weissenberg Ármin**
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).
- Engelmann Mór**
Vámház-körút 15.
- Műszaki irodalmi és nyomdai vállalat**
(Feldmann Mór)
Soroksári-utca 5.
- Pátria-nyomda részvénytársaság**
Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.
- Lőrinczi F.**
Maglódi-út (Olyüttő-fogház).
- Merendiák Károly**
Liget-tér 4.

Első magyar általános biztosító-társaság Budapest.

I. Éves, számviteli évi zárószám 1899. január 1-től december 31-ig. **BEVÉTELEK.**

BEVÉTELEK.

korona	III.	korona	III.	korona	III.	korona	III.
5,099,797	95	11,194,622	78	4,000,000	—	6,881,914	62
203,746	07			4,013,428	29	453,691	24
633,233	16			40,000	—	—	—
198,146	57			347,058	23	11,437,605	86
103,446	11			46,228	04	—	—
11,190	—			—	—	—	—
912,045	28			—	—	—	—
9,043	29			—	—	—	—
4,000,000	—			—	—	—	—
151,624	99			—	—	—	—
100,069	07			—	—	—	—
28,206	06			—	—	—	—
50,000	—			—	—	—	—
329,160	12			—	—	—	—
641,211	36			—	—	—	—
16,780	47			—	—	—	—
273,797	89			—	—	—	—
69,180	09			—	—	—	—
10,295	07			—	—	—	—
1,011,210	66			—	—	—	—
691	72			—	—	—	—
2,500	—			—	—	—	—
5,753	02			—	—	—	—
30,000	—			—	—	—	—
28,944	74			—	—	—	—
1,245,708	09			—	—	—	—
15,602	06			—	—	—	—
13,229,333	07			—	—	—	—

I. Tűzbiztosítás.
Az 1898. évről áthozott készpénz díjtarifák a viszontbiztosított károk és költségek után minden megtérülés nélkül a Tűzbiztosítók után bevett kértérendődíjak és a folyó évben bevett díjkértérendődíjak díjainak: törlesztett díjak 1,962,192,37 és díjfelrakatok 4,013,428,29. 5,675,620,66

II. Szállítmánybiztosítás.
Az 1898. évről áthozott készpénz díjtarifák a viszontbiztosított rész lovonvas után és minden megtérülés nélkül a Szállítványbiztosítók után bevett kértérendődíjak díjainak: törlesztett díjak 52,959,72 és díjfelrakatok 547,914,84. 600,874,57

III. Jégbiztosítás.
Az 1898. évben függőben maradt károk tartaléka: Jégbiztosítók után bevett kértérendődíjak 5,074,509,33 lovonvas: törlesztett díjak 647,385,13 és díjfelrakatok 2,882,510,75. 8,004,405,21

IV. Betétbiztosítás.
Az 1898. évről áthozott készpénz díjtarifák a viszontbiztosított rész lovonvas után és minden megtérülés nélkül a Betétbiztosítók után bevett kértérendődíjak díjainak: törlesztett díjak 43,400,31 és díjfelrakatok 42,109,07. 85,509,38

V. Egyéb bevételek.
Szoivény-, takarékpénztári, váltó- és egyéb kamatok. Társasági házak tiszta jövedelme 1,200 — 492,935,69 és 41,126,53

VI. 1899 évi nyereségszámla.
A folyó évi üzleti évi nyereségszámla után

TEHER.

korona	III.	korona	III.
6,000,000	—	6,000,000	—
5,472	26	5,472	26
4,070,000	—	4,070,000	—
229,746	07	229,746	07
100,000	07	100,000	07
16,730	47	16,730	47
2,000	—	2,000	—
904,643	32	904,643	32
4,184	02	4,184	02
178,768	19	178,768	19
63,903	19	63,903	19
1,021,985	04	1,021,985	04
30,062	80	30,062	80
2,269	76	2,269	76
15,902	03	15,902	03

Mérlegszámla 1899. december 31-én.

korona	III.	korona	III.
7,490,001	49	7,490,001	49
1,120,400	kor. — III.	1,120,400	kor. — III.
350,460	—	350,460	—
460,000	—	460,000	—
6,000	—	6,000	—
1,288,100	—	1,288,100	—
480,000	—	480,000	—
179,490	—	179,490	—
59,812	78	59,812	78

VAGYON.

Előrevesztett tőképénz az akkreditívbankok és bankoknál 1,200,000 Kor. n. é. Magyar földh. int. 4 éves társ. juttatás és szab. zálogj. a 94-70 = 990,000 Kor. n. é. Pest. magyar kereskedelmi bank 4%-os zálogj. a 90 = 360,000 Kor. n. é. Egyszerűt. bundapesti fővárosi takp. 4%-os zálogj. a 94 = 460,000 Kor. n. é. Otthon. irók és hirdetések köro 4%-os kötvények 6,000 7892 drb Magyar-irancsa hit. részv. a 500 kor. = 1,288,100 1300 drb Magyar-biztosító társ. részvény a 410 = 480,000 997 drb Hazai hit. társ. előtér. részv. a 300 = 179,490 A fenti akkreditívbankok, után az év végéig esedékes kamatok 59,812

Lezártított, visszajáróított és egyéb váltók Társasági házak Errebesztési házak jótételező-közelemények Külföldi adósságok:

a) Félkészlet és maradványok a képviselőségeknél
b) Maradványok létező biztosító intézmények és ártományoktól

Jégbiztosítási osztály folyó számlán

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL
Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

A vaskolléga.

Évek óta halljuk a távolból, mint hódít tért a szedőgép, hogyan tökéletesítik versenyezve az egyik és másik rendszert, és mind közelebb jön hozzánk működési területük. Előbb Angliában és Amerikában, aztán Németországban, s — lépésről-lépésre tért hódítva — megjelentek a szomszéd Ausztriában, míg végre, egészen zajtalanul, beállították hozzánk is.

A pár évvel ezelőtt próbaként beállított Typograph-gépeket hamar a sutba dobták, most azonban a szedőgépek eddig legtökéletesebbnek ismert alakja: a *Linotype* vonult be, egyelőre két példányban, a Budapesti Hírlap nyomdájába és vígan önti a sorokat valóban csodás gyorsasággal és pontossággal.

Hát ez már csakugyan nem kicsinyelni való dolog. Meg kell barátkoznunk a gondolattal, hogy rövidesen, előbb a napilapoknál, aztán majd a nagyobb kiadó-üzlettel bíró nyomdákban el fog terjedni a vaskolléga és hozzá kell szoknunk, hogy képzetesebb, több általános ismerettel bíró szaktársaink egymásután »gépszedők-ké« igyekeznek magukat avanszíroztatni, hogy sikeresen vehessék fel a jövőre nézve is az étellel való küzdelmet.

És most fogják aztán jótékony hatását érezni képzettségüknek, tudásuknak és igyekezetüknek ama szaktársaink, kik nem elégedtek meg a mindennapi kenyér kézzel is gépies megkeresésével, hanem olvasás, szakdolgok tanulmányozása, általános ismeretek szerzésével egy bizonyos általános műveltségre tettek szert, melynek segítségével nem egykönnyen akadnak megoly munkák végzésénél sem, a melyek a mindennapiasságon felülemelkedve, magasabb tudományos célokat szolgálnak, legyenek ezek nyelvtudományiak, a történelem vagy egyéb más irányt tárgyalók.

Végzetlen nagy előnye lesz a géppel dolgozó szedőnek, ha ilyen általános ismerettel bírva, nem

akad meg minden idegen szónál, minden történelmi vagy irodalmi névnel; mert ha igaz az, hogy a gépszedő 3—4 szedő helyett kell hogy dolgozzon, akkor a kéziratban való minduntalan tépelődés nem egy, hanem megint csak 3—4 munkaerőt akaszt meg. Nagyon természetes tehát, hogy az olyan szedők, minőnek a jövő szedőjét fentebb vázoltuk, kapósak lesznek és nincs okuk jövőjük felett kétségbe esni a vaskollégák mellett sem.

Nem győzzük tehát eléggé hangoztatni, különösen ifjú szaktársainknak, hogy — most még nem késő — minden igyekezetükkel tökéletesítsék magukat úgy szakmabeli, mint általános ismeret-körükben és ne mulasztanak egy alkalmat sem, hogy ezen irányban minél nagyobb lépésekben előrehaladjanak. Az a nagy reform, mely a szedőgépek bevonulásával kezdetét veszi, nem fog a legjobbaknak ártani, de kárlehetlenül elsöpri a most is — mert sem szak-, sem egyéb képzettségük nincs — csak nehezen élőködő elemeket.

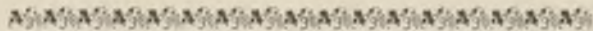
A *Linotype* leírását kimerítően közöltük t. szaktársainkkal lapunk 1897-iki folyamában és nem akarva ismétlésbe bocsátkozni, csak röviden emlíjtük föl, hogy szintén soröntő-gép; a szedés billentyűzés által történik, melynek következtében a tartályban fülhalmazba levő matriczák az adal elhelyezett csatornák egyikén, szij segítségével a gyűjtőhelyre vitetnek. A gyűjtőhely fölött vannak elhelyezve az ékalakú kizáró pálczák, melyek szintén billentyűnyomás által foglalják el megillető helyüket. A kizárásnál egy nyomás fölfelé nyomja az ékeket, mi által a szavak közötti hézagok egyenletesen nagyobbodnak.

Az ezentúli proceszusokat mind maga a gép végzi; a kész sort az öntőkészülék alá viszi, kiönti, meggyalulja és a kész sort a gyűjtő hajóra vezeti, sőt a matriczok visszaosztását az illető rekeszekbe is önműködőleg végzi.

Alkalmunk volt látni a Budapesti Hírlap nyomdájában a két gépet működésben és mondhatjuk,

hogy valósággal meglepő az a bámulatatos szerkezet, mely oly pontosan tudja végezni funkcióját. Kétséget sem szenved, hogy a mint már külföldön széles mederben elterjedt, úgy nálunk is lépésről-lépésre tért fog hódítani — különösen a lapoknál — az ez idő szerinti legtükételesebb szedőgép: a *Linotype*. Ára a gépnek 7000 forint, a melyhez minden egyes betűfaj matricza-készletének költségei járulnak 175 forintjával, míg a külön matricza-tartályok egyenkint 480 forintba kerülnek; ez utóbbiakból azért jó egy-két tartalék-tartály, mert ez a gépnek más betűnem, vagy fajra való átállítását nagyon megkönnyíti, annyira, hogy ez több időt nem vesz igénybe, mintha a szedő most szekrényt változtat.

A Budapesti Hirlapnál most már erősen gyakorolják magukat a szaktársak, mert közel lehet az idő, mikor a kézi és gépszedők aránya a mostani állapottal szemben meg lesz fordítva.

Szaklapjaink szedésmintáinak alkalmazhatósága.

Felolvasta szerző a Szakkör 1900. január 28-iki fölolvasó ülésén.

Lényeges okai vannak annak, hogy én most szaklapjaink szedésminta-mellékleteiről értekezem. Nemcsak a minták fonák készítmódját fogom megvilágosítani, hanem azt az irányt is meg akarom mutatni: mikép lehetne az észlelhető visszaszolgákat elkerülni.

Ha egyik-másik szakfolyóiratot azért veszszük kezünkbe, hogy abban valamely munkához való használható mintát keressünk, úgy az egész évfolyamot átlapozhatjuk a nélkül, hogy abban a kívánt mintát megtaláljuk, dacára annak, hogy azokban a folyóiratokban levő különleges szedésmintákban gáncsolni való alig fedezhető fel, mert az egyes szerkesztőségek egymást felülmulni törekszenek abban, hogy előfizetőiknek minél művészebb kivitelű mintalapokat adhassanak. Ezek persze még a szakemberek szemét is megtévesztik, de csak addig, míg azok azokból valamit felhasználni nem akarnak.

Pedig a *mintalapok* főértéke *használtságukban* rejlik.

Csak a nézetek kölesönös kicserélése fejlesztheti iparunkat; ámde a szakembereknek nem szabad minden alkalomnál nézeteiket, mint csalhatatlan tételt felállítani.

Azt állítottam, hogy gyakran egész évfolyamokat átlapozhatunk szaklapjaink kötetiben a nélkül, hogy azokban az óhajtott mintát megtaláljuk. Most tehát rajtam a sor megállapítani azt, mi idézi elő ezt a hiányt és hogyan lehet azon segíteni.

Egyik főoka ennek az, hogy a hangadó szaklapok szedésmintáinak legnagyobb része *eszmeselegénységben* szenved és minden feltűnési vágy dacára egyoldalúlag hat. Erre egyik vagy másik azt fogja felelni: „Óhó!” és viszonzásul a különféle „eredeti eszméket” egymásután fogja feltárni. Ehhez az eljáráshoz én sok szerencsét kívánok. Ne állítsa senki azt, hogy itt vagy amott, ezt vagy azt a díszítményt különösen eredetileg használták fel, vagy hogy a szöveg elosztása elvitázhatlanul mintaszerű. Ez mind csak valamely megrendelt munkára lehet szép és jó. Felfogásom szerint — és én abban a meggyőződésben vagyok, hogy ez a nézete a gyakorlati téren működő szaktársak nagyobb részének is — az „eszmét” magát néhány vonással kell kifejezni, a többi azután mind csak díszítés, cifrázás, mely a nyomtatvány ára szerint váltakozik és a mi a szedőnek egyéni ízlését is kifejezheti. A többire nézve azt hozom fel elvül, hogy magát az *eszmét* minden munkához fel lehessen használni, magától értetődik: a szükségelt változatokkal, a mi ismét a díszítés rovataiba sorozható. A jó eszmének merész kifejezéssel kell bírnia (a mit nemzetközinek is nevezhetünk), hogy sokoldalúlag lehessen alkalmazni.

Egyik előbbi faktoraim közül, a kit némely szakágban ma is mint mestert említhetek, az *eszmearajzolást* ismertette meg velem. Elővett egy darab papirost a megkívántató minta alakjában, kék írónnal néhány kereszt- és ferde vonást rajzolt rá s e jelentős szavakat mondta: „No, tudja tán, mit gondolok?” Őszintén megvallom, nekem elég volt ez az eszme-vázlat arra, hogy a kívánt munkát előállítsam. (1., 2., 3. ábra.)

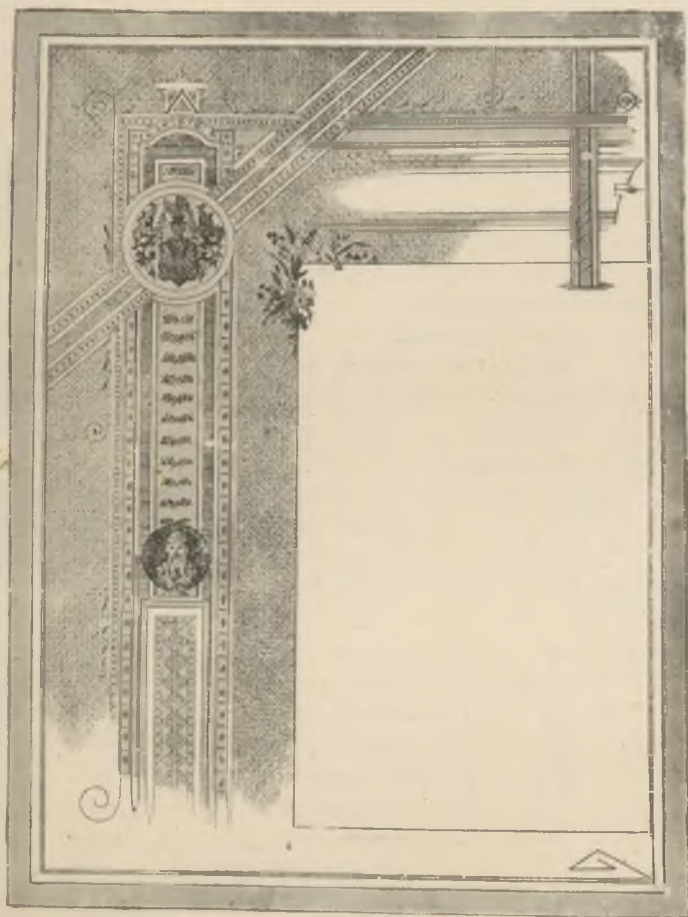
Valamely munkához a részletesen kidolgozott vázlat készítését csak játéknak tartom, vagy azt hiszem, hogy az illető szedő sok szabad ideje alatt rajzolás-gyakorlatot végzett. Ez csakis akkor van helyén, ha azt a megrendelő követeli. Különben itt is használhatjuk a gyakran idézett királyi szavakat: „Mindenki az ő módja szerint üdvözöljön”, azaz mindenki dolgozzék úgy, a mint azt legjobbnak látja.

Térjünk ismét vissza az *eszméhez*. Nem minden csillagvizsgáló lehet Copernikus, éppen úgy, mint nem minden akezdensz-szedő lehet első tehetség. Ezek a kiválóbb egyének, sajnos, gyéren találhatók és az olyan közönséges halandóknak, mint mi, nagyon kellemes, ha azok nyomdokaiba léphetünk, hogy szorgalommal s figyelemmel célhoz juthassunk. Ha például egy kiváló mester eszméjét elleshetem s azt máshol értékesíthetem és talán az adott körülmények között az mint valami „új” tűnik fel, úgy meg vagyok elégedve, engem az kielégít és sokkal okosabban eslelkszem, mintha az időt hiábavaló eszme-vadászattal feecsérlem el.

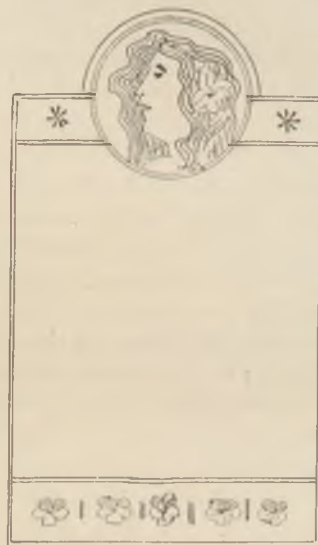
De honnan lehetne azt legkönnyebben elsajátítani, mint szakfolyóiratainkból? Bizonyára nem minden szaktársunk van abban a szegénység helyzetben, hogy a szedés-mintalapokból nagyobb magángyűjteménnyel

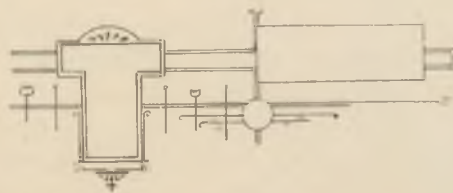
Vázlatok a »Szaklapjaink szedésmintáinak alkalmazhatósága« című cikkhez.

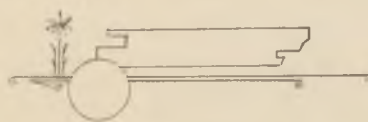
1. ábra.

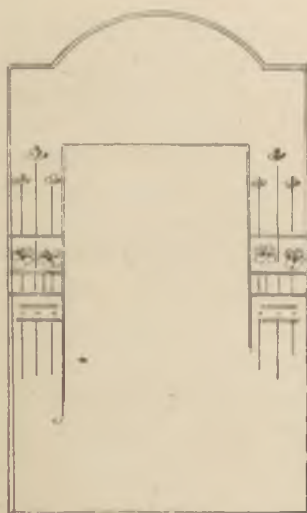
2. ábra.

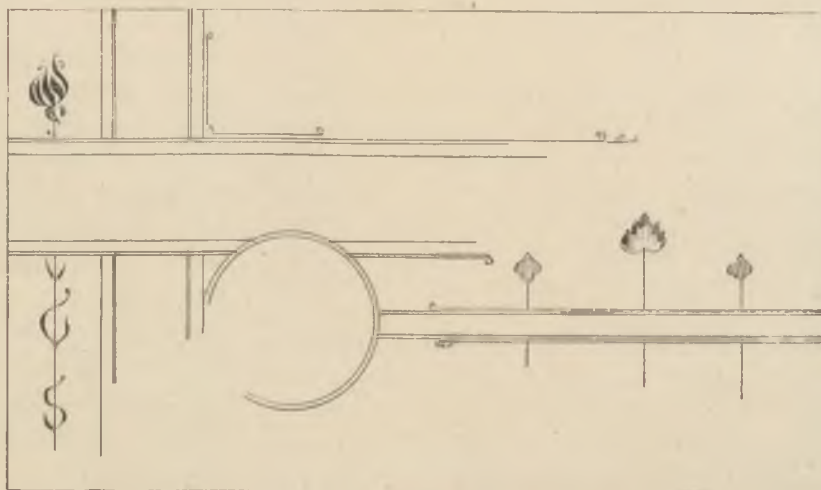
6. ábra.

7. ábra.

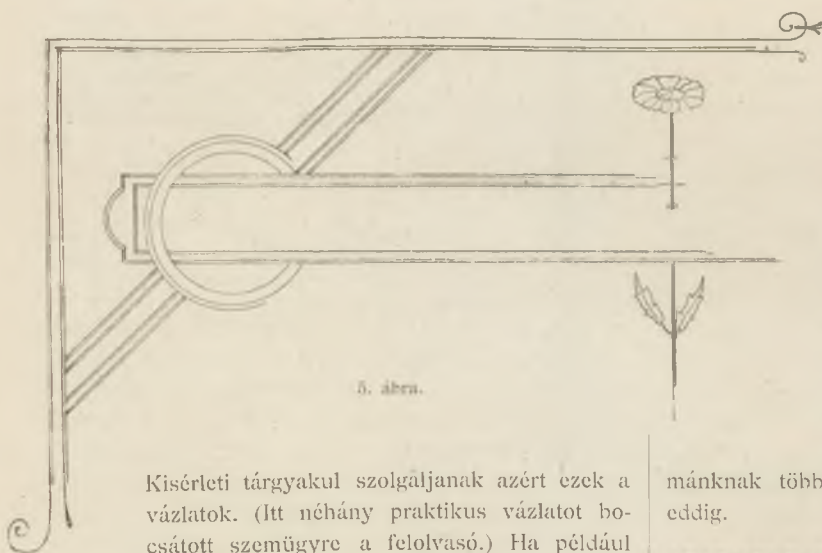

3. ábra.

4. ábra.

rendelkezzék vagy csak használnia is lehessen ilyet; így mindenkinek csak a könnyűszerrel megszerezhető szakfolyóiratok képezik tárlatát. De a mint mondám: ezek többé vagy kevésbé eszmeszegénységben szenvednek. A ki ezt még az eddig mondottak után se hiszi el, annak a következő kísérletezést ajánlom: Foszszon meg valamely szedésmintát minden mellékdíszítésétől és csak a vázlatát (vázát) keresse annak. Ehhez a műtéthez nem szükséges boncsoló ismeretekkel birni, hanem elegendő, ha a felboncsoló az alkalmazott díszítményeket eltávolítja, hogy esetleg azok helyébe másokat rakjon. Ha ez lehetséges, akkor biztosan állíthatom, hogy a munkában van alapeszme. Ellenben az a minta, a melynél a díszítmény eltávolítása után semmi ismertető alap nem marad, hasonló egy olyan figurákkal megrakott házhoz, melynek az alapváza hiányzik. Illusztrálás nélkül, úgy hiszem, a legtöbb hallgatónál érthetetlen maradna előadásom.

Kísérleti tárgyakul szolgáljanak azért ezek a vázlatok. (Itt néhány praktikus vázlatot boncsátott szemügyre a felolvasó.) Ha például a felmutatott lapról minden mellékes díszítést eltávolítok, úgy ezt a vázlatot nyerem, mely hasonló értelmű a munka eszméjével. Itt a fővázlatot, mint látjuk, néhány vonás képezi.

Ideje tehát, hogy megmutassam, hogy az eszmeszegénységeknek és a mintalapok tartalom nélkülségének nem egyedül a szaklapok az okai, hanem körülbelül éppen oly nagy, ha még nem nagyobb oka a gondolatszégénység. Sok jó mintaszédést nem használnak ki, mivel a néző nem tudja a magot a héjától elválasztani és a meglevőt előnnyel alkalmazni. Hananyagul és közönyösen szemlélik a mintaszédéseket és legtöbb esetben helytelenül bírálják meg. A legkisebb hibát is gúnymosolylyal és kárörvendve fogadják és az egész munkát kontárságnak nyilvánítják, pedig a legtöbb esetben egy ilyen kritikus nem is képes önállólag valami sikerült vázlatot teremteni.

Miután már az eszme megállapításához az utat megmutattam, továbbá a címlapon az eszme vázlatát is, melyet szem elé állítottam, megkísérelhetjük, mely úton

lehet egy kiválasztott mintának korlátlan alkalmazásához jutni.

Ha egy *levélfej* szükséges, akkor az értelmes akczi-denzs-szedő nem fog sokat experimentálni, míg egy hasonlatos és alkalmas megfejtést nem talál, hanem előveszi vázlatkönyvét és az abban talált mintácskák segítségével, megnagyobbításával, esetleg kis átalakítással, mint például a bemutatott kártya-minta alapján, teljesen új művet készít.

Ugyanaz érvényesül egy nagyoldalú *levélfejnél* is, valamint a két kisebbnél, melynél a kört más helyen helyezzük el. (4., 5., 6. és 7. ábra.)

A bemutatott vázlatok mutatják az alapeszmét különböző dolgozatokról, melyeket megfelelő díszítményezés alkalmazása által és kis átalakítással sokféleféppen lehet felhasználni.

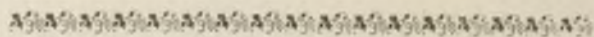
Könnyű szerrel tudnék még sok ilyen példát bemutatni, de remélem, hogy az előadottak elégségesek bizonyítani azt, hogy a mintaszédéseknek nem eszmeszegénység az oka, hanem többnyire a szedő gondolatszégénysége az, ha jobb munkákhoz, vagyis akczi-denzs-izációkhoz mintákat keres és nem talál.

Szerezzenek be a szaktársak egy vázlatkönyvet és az előadott mód után próbálgassák a szaklapok mintaszédéseit többféleféppen átalakítani, mely után megtanulhatnak önállólag teremteni.

Legyen mai felolvasásom és előadásom útmutatás arra nézve, mely helyen és hogyan kell a mintaszédés-példákat alkalmazni, hogy áltál szak-

mánknak több jót és helyest tudjunk teremteni, mint eddig.

NÁDOR LAJOS.

Az ornamentika stilszerű fejlődése.

E cikk befejező részét képezi annak a felolvasó-cziklusnak, a melyet *Káldor Lajos* szaktársunk a Szakkör tagjai részére tartott az Országos Iparegyesület helyiségében. Az idei téli szezon kedd estéi emlékezetesek lesznek azok előtt, a kik *Káldor* szaktárs előadásait akár időnként, akár állandóan figyelemmel hallgatták, mert azon sok szép és tanulságos dologgal ismerkedhettek meg a jobhára minket érdeklő és viszonyainkra alkalmazott stil-tanulmányokból. Az utolsó fölolvasást, mely az előadott dolgoknak mintegy összegezője volt, szóról-szóra im itt közöljük:

A mult század utolsó évtizedeiben a tudomány, művészet és technika terén, a korszakalkotó találmányok

következtében általános átalakulást, jobban mondva forradalmat tapasztalunk; ennek hatását a mindennapi életben unos-untalan látjuk és érezzük, a nélkül, hogy azon különösebben fennakadnánk, a nélkül, hogy kérdeznők, vajjon ezélszerűek-e például amaz újítások, melyeknek épületeink építésmódja a vaskonstruáció következtében alá van vetve, sőt a hetven kilométernyi sebességgel vágató gyorsvonaton való utazás felett sem tépelődünk és éppen olyan nyugodtan bizzuk reá magunkat, mint az utcáinkon közlekedő villamos kocsikra. Mert nagyon természetesen találjuk, hogy a rendkívül nagy arányokat öltött ipar és kereskedelem tette szükségessé, hogy közlekedési eszközeink, valamint a posta, távirtda és telefon is ennek megfelelően tökéletesedjenek és az emberi elme találékonyságának meglepően sikerül lépést tartani a nap-nap után fellépő új igényekkel szemben. Ha figyelmünket az óriási hadseregek felé fordítjuk, ott is azt tapasztaljuk, hogy az újabb ágyúk és a gyorsabban tüzelő fegyvereknek megfelelően a igényiséget másként szervezik, más nevelést és oktatást adnak nekik, továbbá érzik, hogy meg kell változtatni még a legfeltékenyebben őrzött régi harezmodort is. De hát mi okozza ezt a nagy evolúciót úgy politikai, mint társadalmi életünkben, továbbá a művészetben, iparban és kereskedelemben?

Nem egyéb, mint a kornak az a szelleme, mely következetesen megújja a régi formákat, utat törve magának a tökéletesség és az eszményi felé; ez a szellem lerombolja mindazt, a mit még tegnap jónak, szépségesnek és kedvesnek véltünk, irgalmatlanul porba hullnak ideáljaink, melyekért nem rég küzdve áldozatokat is hoztunk, mert ma már nem elégitenek ki, nem felelnek meg életcélnaknak, nem felelnek meg kényelmünknek, sem izlésünknek.

A nap-nap után növekedő igények képezik a természetben azt a rugót, mely az átalakulást létrehozza és azt folyton mozgásban tartja; ez a tétel oly természeti törvény, mely elől elzárkózni nem lehet és a melynél nincs kivétel. Így tehát a XIX. század művészete is az összes életbevágó tényezőkkel párhuzamosan olyan átalakulásnak megy elébe, a mely szakítani kénytelen minden régebbi sablonnal, minden régebbi formával. A jelszót képezi: Természetszerűt kell alkotni! vagyis hogy a természet szépségeit kell ellesnünk, színben, alakban és csoportosításban, úgy, hogy alkotásunk korunk gondolkozásmódját, szellemét és izlését párhuzamban a művészettel legyen hivatva minden időben tolmácsolni.

Állításom helyességét bizonyítani látszanak különösen a legújabb mű-iparezirikkek, melyek jelenleg új alakításban, rendkívüli szép olyan növényi ornamentikával vannak díszítve, melyekkel minduntalan találkozhatunk a mezőn, réten és virágos kertjeinkben. Hiszen ezelőtt is leginkább a növényvilág képezte az ornamentika forrásait, de azokat geometriai szabályok szerint stilizálták és bizonyos határok közé szorítva szimmetrikusan

terjedtek, azonban e mesterséges átalakítás következtében a növényi díszítő elemek a természetadta bájtt elvesztették. A modern díszítményeknél éppen ellenkezőleg járunk el. Itt arra kell törekednünk, hogy a felhasznált motívumok minél kevesebbet veszítsenek eredeti természeti frissességükből, sőt a tapasztalható gazdag és változatos színezés által azt nagyban emelnünk kell. Továbbá eltűntek a szorító bilincsek, szabadon, fantasztikusan, mintegy odalehelve, tárgyainkat átölelve alkalmazhatjuk fáink lombzatát és kedvenc virágainkat. A midőn tehát minden téren, de szorosabban véve a műipar terén ilyen nagy, a multtal homlokegyenest ellenkező újítások lépnek életbe, a nyomdászat, mint a szellemi élet hű tolmácsa sem zárkozhatik el a kor követelményei elől.

A könyvnyomtatás mint sokszorosító művészet a műiparhoz tartozik s esodálatos, hogy a nagy közönség részéről nálunk a nyomtatvány műbecsére nézve alig vagy egyáltalában semminemű igényt nem támasztanak. Ennek az az oka, hogy produkezióink megszokott formában mozognak. Elenyészően csekély a nyomtatványok ama száma, melyek mint a jobb izlés úttörőjeként a publikumot megnyerhetnék. Tehát a mi hivatásunk feladatát az képezi, hogy a közönség műigényeit a rendelkezésünkre álló téren és eszközökkel olyformán növeljük, hogy korunk haladásával összhangzó izléses akezidensz-nyomtatványokat szállítsunk. Elismerem, hogy e szabályt könnyebb itt elmondani, mint a praxisban megvalósítani. De attól nem szabad visszariadni. Tanulmányozni és magunkévá kell tenni ama segéd-eszközöket, melyekkel ideális célunkat elérhetjük. Első sorban azt kell tekintetbe vennünk, hogy a könyvnyomtatás mint felület-díszítő művészet, milyen dekorációval rendelkezhetik abból a célból, hogy mint papírlapot díszítő művészet helyét megállhassa. Erre nézve három főeszközzel rendelkezünk, u. m. betűkkel, illusztrációkkal és díszítményekkel. A két első eszköz alkalmazásánál nagyjából kötvé vagyunk a szerző vagy megrendelő kívánalma által, de a díszítményeknél már egészen mienk a szerep és a mi izlésünknek kell érvényre jutni. Ez az a mesgye, a hol mindennapi küzdelmeinkben az ambíció kezdődik, innen kezdve felemelkedhetünk az magaslatra, a hol műveinkbe lelket önthetünk, nemzeti és individuális bélyegünket rányomhatjuk. E cél felé való törekvés lebegett a szemem előtt akkor, midőn a lefolyt felolvasó-ciklus eszméjét megpendítettem. Szükséges feltételnek véltém azt, hogy a rendelkezésünkre álló díszítőanyaggal csak akkor bánhatunk okszerűen, ha megismerjük annak stílfaját és létjogát.

Már ezelőtt 4000 esztendővel az egyiptomiaktól indult ki a szépművészetnek az a két faja, mely jelenleg is dominál, u. m. a sík díszítmény és a domborúmű. Az itteni művészi alkotásokhoz a vallás adta az ösztönt, annak tanait igyekeztek mint szimbólumot alkalmazni az életben és az élet emlékeit megörökíteni a sírban. Ezt az irányt mindaddig sikerült fentartaniok, míg más

népektől elszigetelten éltek. A görögökkel való forgalom kezdetével azok szokásait igyekeztek meghonosítani s ez az a pont, a mikor az egyiptomi művészet hanyatlásnak indult. Ők saját művészetüket magasabb idealizmus híján képtelenek voltak tovább fejleszteni, ennél fogva mohón vették az idegen terméket, nem gondolva azzal, hogy ezáltal önállóságukat is elvesztik.

Annak idején előadásom során bőven kifejtettem, hogy a görög művészet milyen felséges módon tudta saját izlése szerint az egyiptomi elemeket átültetni. A görögök művészetén a nemzet három tulajdonsága tükröződik elénk, mely szerint fel is voltak osztva és pedig a harezias komoly spártaiaknál fejlődött a dór-stil, mely párhuzamban a nemzeti szellemmel, erőt, egyszerűséget és férfiaságot jellemez; az Athénben fejlődött jón-stil már a műveltebb, a finomult műizlést nagy mértékben árulja el, míg a gazdag korinthusiak, kik kereskedelmük folytán hazájuk határán túl az ó-világ más népeivel is érintkeztek, nem elégedtek meg a művészetben sem a szűk formákkal s gondolkozásmódjuknak, pompakedvelésüknek megfelelően keletkezett a korinthusi stil, mely a görög művészet csúcspontját képezi. Nagy Sándor hódításai a görög nemzet figyelmét a művészettől más útra terelte, és pedig annyira, hogy nem érték reá azzal foglalkozni, mert előbbreválóbbnak látszott a hadi babérok szerzése és ezzel párhuzamban a kalandvágy. A görögök a világ minden részében szét-szóródtak; kulturájukat minden nemzet felkarolta, de nem volt meg mindenütt az a talaj, melyben az elhintett magvak a kívánt gyümölcsöt meghozták volna.

Egészen másként alakultak a viszonyok Itália földjén. Itt a latinok életmódjuk, szokásaik és éghajlati viszonyaiknál fogva a görögökkel rokonlelkűek voltak, úgyannyira, hogy 200 évvel Kr. e. korban Itália földjén a görög művészet és vallás másodvirágzásával találkozunk. Jellemző, hogy nem a rómaiak, hanem maguk a görögök üzték és fejlesztették művészetüket idegen földön más, vagyis római elnevezés alatt. A római nép birtok- és vagyonszerző jellemének jobban megfelelt a katonáskodás és a hatalomvágy, a melyben elvégre is fölemésztette magát. A leigázott népektől elszedett vagyon által óriási mérvben meggazdagodtak, pompakedvelésük nem ismert határt és így a művészeti igényeik kielégítését a túlhalmozott cifraságokban keresték, a mely végre pazarlásra és izléstelenségre vezetett. Azonban a gyakorlati építésmód, melyet a rómaiak az általuk leigázott etruszkoktól örökölték, — értem ezalatt a bolthajtásos ívrendszert — oly magaslatra emelkedett, mely minta gyanánt szolgál egész a mai napig.

A római stil hanyatlása 260–476 Kr. u. ott kezdődik, midőn a római birodalom a kelettel egybeolvadt és keleti szokásokat és művészetet igyekezett meghonosítani. Legfontosabb azonban a kereszténység magatartása az ó-kori művészettel szemben. Ők azt a szó szoros értelmében vétek gyanánt tekintették, ha valaki közülök ebben az idő-

ben az antik művészetnek hódolt. És ekkor keletkeztek azok a primitív diszitmények, melyek e kor művészetének mély sülyedéséről beszélnek. Csak azután, midőn a római császári székhely a IV-ik században Konstantinápolyba tétetett át, kezdődik a műiránynak ama fejlődése, melynél a művészet a keresztény templomok díszítésében látszik összpontosulni. A mintát ehhez a római bazilikától vették, de a dekoracionális motívumokat a keleti és nyugoti művészet sajátos vegyülékéből kombinálták és ekként származott a bizánczi stil. Ebben a korszakban a fősúlyt a belső díszítésekre fordították, a midőn a gazdag keleties színezés rendkívüli pompát kölcsönzött.

A nagy római birodalom felbomlása után úgy a politika, mint a művészet színtere megváltozik és a vezetőt az északra eső államok veszik át. A X-ik század végén a művészi irány annyira megváltozik, hogy a végével még csak hasonlatba sem lehet hozni. A keresztény vallás terjedése az eddig különvált nemzeteket egymáshoz fűzte, a mi különösen az éghajlat, életviszonyok és szokásokban való megegyezés által nyilvánult, mely oda vezetett, hogy egy közös mű-stilt teremthettek. Így keletkezett a XI. században a román-stil. A keresztény vallás a híveket istenfélelemre, komoly és férfias egyszerűsége intette. E kor művészete ezt a tanítást alkotásaiban híven visszatükrözi, a külső hatásban nagy erő és komoly magatartás, a világtól való elzárkózás figyelhető meg; a belül alkalmazott diszitmények még nehézkesen, de annál erőteljesebben mozognak és a kiindulópont elárulja azt, hogy a művészet jó talajon indult meg ama fejlődés felé, melyet a szépből elérhet.

A XII. században Európát a kereszties hadjáratok újra hullámszásba hozzák, azonban a művészet ebből a mozgalomból húzta a legnagyobb hasznot. Az eme hadjáratokkal egybekötött nagy vándorlások és kalandos események a nemzeteket kizökkentették földhöz tapadt nyugalomból. Ki-ki igyekezett a nagy úton szerzett tapasztalatait, a hol csak lehetett, érvényesíteni, de összegében mindenkit ugyanegy ideál vezetett, nevezetesen a vallás dicsőítése, mely az embert az éghez közelebb emelje. Innen származnak a XIII. század magasba nyuló alkotásai és erre nézve legalkalmasabbnak az Isten háza kínálkozott. A gót, vagyis csúcsíves stil az, mely fenköltén hirdeti e korszak nemes művészetét. A műtörténelemben nincs reá példa, hogy bármely stil is az architektura terén közelebb jutott volna az ideális szép megoldásához, mint a gót-stil. A diszitmények sokoldalúsága és az alkotásokon végigvonuló geometriai szabályok és bámulatok szimmetria, mind-mind olyan tulajdonságát képezik e stílfajnak, melylyel a görög antikót kivéve egy sem dicselkedhetett. A gót-stil 250 évig divott, míg végre politikai és vallási mozgalmak befolyása következtében már a XV. század elején teljesen hanyatlás felé indult.

A nemzetek a nagy befolyásra és hatalomra jutott papi uralmat mindinkább terhelőbben érezték vállaikra

nehezedni, melynek természetes következménye az lón, hogy minden téren szabadabb mozgás után áhítottak. A mozgalom Olaszországból indult ki és Európa szellemi életét elemi erővel felkorbácsolta. Nagy küzdelem keletkezett az egyéni és önálló szabadság tágitása érdekében, mely a középkori egyházilag monopolizált műveltséget a humánus iránynyal váltotta fel, és ez a régi klasszikus népek mintájára az emberi tökéletesség ideálját kutatta; továbbá főcélja volt az ó-kor művészetét és tudományát terjeszteni. Ezt az átalakulást a korszakalkotó találmányok és felfedezések, melyek között a könyvnyomtatás képezi a szellem világító fáklyáját, rendkívüli módon elősegítették, ezek az ember eddigi látókörét és hatalmát előre nem sejtett módon kiterjesztették és dogmatikus felfogásaikat pedig alapjukban megváltoztatták.

Rendkívüli lelkesedéssel kutatták e kor legnagyobb tudósai a napfényre hozott ó-kori szépirodalom és művészet maradványait, melyek tanulmány és mintaforrással szolgáltak. Európa minden országából zarándokoltak az olasz földre, hogy közvetlenül a forrásnál szívják magukba az antik művészetet. A tudomány és művészet e nagy hullámcsapása ebben a korban a művészetet két részre osztotta, u. m. egyházi és világi művészetre és e pillanattól fogva a renaissance-stil, vagyis az antik művészet újraszületése jutott uralomra. Az egyházi műépítészet terén a gót-korszakban mintegy kimerült a diszitó művészet. A renaissance-korszak lerázta magáról a papizmust és paloták, kastélyok, középületek diszitására ad utat és módot, mihez az antik művészet bő forrással járult.

E korszak izlésének megteremtésében több művészapostol vett részt, u. m. Olaszországban: Brunellesco, Lionardo da Vinci, Rafael, Michel Angelo, Tiziano Vecelli és Correggio; Franciaországban: Poussin Miklós és Lorrain Claude; Németországban: Dürer Albert és Holbein János; Angolországban: Hogarth Vilmos; Spanyolhonban: Murillo; Belgium és Hollandiában: Van Eyck, Rubens és Rembrandt. E művészek mindegyike majdnem ugyanegy korban élt és mondhatni közös forrásból, vagyis az antiktól merítették tudásukat; azonban mindegyik saját nemzetiségét, egyéniségét és felfogását juttatta művészetében kifejezésre; éppen ezek a tulajdonságok emelték őket halhatatlan és csodálatraméltó művészekké és a művelt világ a mai művészet állását és fejlődésének alapját elvitázhatatlanul e lángelméknek köszönheti. A XVII. század elején Olaszországban Michel Angelo vezetése alatt a renaissance-ból egy újabb iránynak vetették meg az alapját, melyben a nagy lángeszű művész korlátlanul csaponghatott, a diszitményeknek szabadabb mozgást és lendületet adott és ez képezte a barokk-stilbe való átmenetet. A XVII. század vége felé a politika és művészet súlypontja Franciaországba tétetett át, hol a szépművészetek a könnyelmű és pompakedvelő királyi udvarnál bőkezű pártolásra akadtak. A fejedelmi kastélyok építésénél és diszitésén

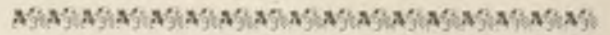
a művészeknek szabad kezet engedtek, a kik alkotásaikban pazarnál pazarabbul szikráztatták elméjük tehetségét, mert az akkori francia udvarnak a tetszését csak az nyerte meg, a ki minél újabbal, minél bizarabbal ajándékozta meg a francia divat terjesztőit és imádóit. Nem csoda tehát, hogy a XVIII. században a szépművészetek már valóságos orgiákban tombolnak, mert éppen úgy, mint az élvezetekben elposhadt és kimerült francia udvar, hogy újabb ingerhez jusson, semmiben sem volt válogató, a művészetnek is ezzel a felfogással kellett párhuzamban haladnia, tehát innen származik a rendkívül kacskaringós rokokó-stil. Ennél nem létezik szimmetria, nem alkalmazhatunk szabályt, mert a földolag az volt, hogy a diszitmények a lehető legkülönczebb variációkban alkalmaztassanak. Ezt a célt az akkori művészek a kelleténél is jobban elérték. A határtalan pazarlás és könnyelmű élet természetes következménye lón a nagy hanyatlás és kijózanodás, mely a francia forradalommal bekövetkezett. És a mily hirtelen megváltozott a politikai élet, épp oly gyorsan sietett a művészet más köntösbe bujni. I. Napoleon a művészetben az antik egyszerű és méltóságos irányt kedvelte és ezáltal keletkezett a XIX. században az úgynevezett empire vagyis császár-stil. Ez a stílfaj azonban nem tudott nagyobb jelentőségre vergődni, mert a folytonos hadjáratokban elszegényedett és kimerült nemzetek nem értek rá a művészetrel is gondolni, annál nagyobb volt tehát a császárság bukása után a művészet sülyedése is. A mit ettől az időtől fogva a XIX. század második feléig művészetben produkáltak, az mind fájdalommal emlékeztetett a renaissance amaz elmúlt idejére, midőn a nemzetek művészetükkel egybeforrtak. A XIX. század második felében nincs határozott stílus, építettek és diszitettek különböző irányban, de legtöbbször a renaissance-barokkal találkozunk, és ennek abban lelem magyarázatát, hogy a renaissance-nak a barokkhoz való átmeneti korszaka könnyen összeegyeztető a XIX. század 60, 70 és 80-as évek izlésével. A modern vagy szecsessziónak nevezett irány még nem nevezhető határozottan kifejlődött stílusnak, mert még alig néhány éve, hogy hirtelen keletkezett, máris sok fattyúhajtásával találkozunk. Ez pedig nagyon elszomorító jelenség; ha összehasonlítjuk más műirányok fejlődését, úgy konstatálhatjuk, hogy pár évtizedre volt annak szüksége, míg a maga egészében elterjedt és csak később hanyatlott alá. Mi nyomdászok a szecsessziós irányt leginkább a betűöntődék révén ismerjük, és nem mondok újat, ha azt állítom, hogy műszedőink nyolcztizedrésze az öntődék próbalapjai alatt nyög. Az a kérdés tehát, hogyan illeszkedjünk az új irányba a nélkül, hogy túlzásba esnénk. Erre nézve három tényezővel kell tisztában lennünk, u. m. munkánk céljával, a stíllel és a rendelkezésünkre álló anyaggal. Állításomat egy igen egyszerű példával világítom meg. Tegyük fel, hogy egy asztalos asztalt akar készíteni, első dolga megállapítani, vajjon ebédlő, szalon, vagy toalett részére

készítse-e; ekkor határozza meg a mértéket és csak ezután dönt a felett, hogy minő diszitményekkel ékesítse és végre az anyagot úgy választja meg, hogy a megállapított tervet akadálytalanul végrehajtsa.

Gyakorlatunkban munkánk célját nem nehéz megállapítani, mert a szöveg rendesen elmondja azt, hogy mire törekszik, mit akar, tehát szem előtt kell tartanunk, hogy első sorban szedni kell és nem diszíteni; nagyon világos, hogy a megrendelő nem diszitményt, hanem világosan olvasható nyomtatványt rendel. A műszedőnek tehát az a feladat marad fenn, hogy a szedés tartalmát tetszetős alakban, diszkrét diszitményekkel juttassa kifejezésre és egy hajszálnyi vonal se létezzen, mely a munka céljára zavarólag hatna. Meglehet, hogy e szabály kissé merev, de higyjék el, nagy szükségünk van rá, hogy a napirenden levő kinövések elé némi gátat emeljünk, mert ha egyideig ezt betartjuk, kilátás van rá, hogy egészséges és erős talajt biztosíthatunk nyomdászatunk jövő fejlődése részére. Az eddig elmondottakkal párhuzamban, nem mulaszthatom el rámutatni ama téves és elhibázott felfogásra, mely szerint a disze-sebb nyomtatványokat csak akkor tartjuk művészies kivitelűnek, ha litografiához hasonlít. Ezen a felfogáson nem csodálkozom, mert korunkban nagyon is tért hódított már az a törekvés, hogy minden anyagra idegen anyag külsejének a látszatát szeretnék rányomni. Például a műiparban ezínek galvanizmus segítségével vörösréz látszatát adják, stukkban a kőfaragás minden változatait rakják épületekre, holott igazi kőanyag sokkal egészségesebb hatást kelt; géppel készített munkáknak pedig előszeretettel adják a kézzel való készítés látszatát; mert a gyáros arra spekulál, hogy majd úgy fizetik az ő tömegszámra készített munkáját, mint a kézzel egyenként és művészi fáradsággal előállítottat; a laikus könnyen lépre megy, de a szakértő a ezínek ezínek, a stukkot nem kőnek, hanem gipsznek, és a gépmunkában gép által rosszul utánzott kézi munkát lát. Szembetűnő az anyagesalódás a könyviparnál. Itt már megszokott dolog, hogy a könyvtáblán vászon helyett papírból készült utánzattal és bőr helyett vászonból készült bőrimitációval találkozunk. Pedig nagyon logikus és a természetes követelményeknek is legmegfelelőbb, ha az anyagnak nem adunk más külsőt, mint a milyent az magában rejt. Tehát mindenkor rossz és elítélendő az is, a midőn a szedett nyomtatványra a litografia külsejét erőszakolják. A kővön nagyon könnyű és a körülményekhez képest hálás munka a girbe-görbe kaeszkaringós vonalakkal és lombzatokkal való dolgozás, holott szedésnél ez abszurdum-számba megy, mert itt a kész anyagot kell felhasználni, nem pedig fáradságos és időtrábló léniahajlításokkal olyan művet létrehozni, hogy az rossz litografiához hasonlítson. Maradjunk meg szedőnek, mert a szedésnek is megvannak ama tulajdonságai, melyek litografia útján nem érhetők el, tehát azt kell érvényre juttatni. Hasonlóan túlzásba esnek azok a szakértés is, kik az alapszín-lemezekből

erőnek-crejével klisék gyártanak. Nem szándékom az egyes napvilágot látott ilyenmő produktumokat megnevezni, hisz ismerni fogják azokat, mert ez is szeczesz-szió-termék. De óva intem önöket, hogy ne gyártsanak klisék, hagyják azt meg a fametszőnek és ezinkografusnak, mert ők a művészi kivitelű klisék sokkal olcsóbban csinálják meg, mint mi a tökéletlen rosszat. Vegyék komolyan figyelembe munkálkodásunk ez ábeczjét és akkor sikerülni fog iparunk részére oly művészi alapot teremteni, melyen nyugodtan nézhetünk a jövő elé.⁴⁶

KÁLDOR LAJOS.

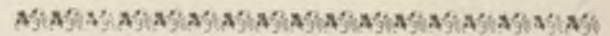

KÉRDÉS.

3. Ha egy műben a spitz-kolumnára jegyzet esik, azt akkor is az oldal aljára, vagyis a spitz alá kell tenni, vagy pedig a jegyzetet mindjárt a szöveg után vesszük és azután jön a spitz? *D. István.*

FELELET.

3. Spitz-kolumnánál a jegyzetet mindjárt a szöveg után kell tenni és csak azután jön a mindent lezáró spitz. Ezt követeli a logika, meg e mellett szól az esztétika is.

VEGYESEK.

Mainzból a következő hivatalos értesítést vettük: A Mainzban Ernő Lajos hesszeni nagyherceg védnöksége alatt 1900. június hó 23—26. napjain, Gutenberg Jánosnak ötszázados születésnapja megülsére rendezendő ünnepségek programja következő napirenddel bír: *Szombaton*, június 23-án déli 12 órakor: A tipografiai kiállítás megnyitása a volt választófejedelemségi kastélyban. Este 7 órakor: A mainzi daloskör és hölgyek énekegyesülete nagy hangversenye dr. Volbach karnagy vezetése és a városi zenekar közreműködése mellett az egyesület dalosházában. Händel *Judas Makkabeus* című oratoriumának előadása. — *Vasárnap*, június 24-én délelőtt 10 órakor: Akadémiai ünnep a városi csarnokban: a Weber-féle jubileumi nyitányok előadása. Üdvözlő-beszéd. Volbach karnagy kantatójának előadása. Ünnepi beszéd, elmondja dr. Köster A. Lipéséből. Kardal Haydn *Alkotás* cz. művéből. Délben 12 órakor: Hódoló menet a Gutenberg-szobor előtt. Délután 3 órakor: Ünnepi lakoma a Hof zum Jungen kaszinóban. 4 órakor a nyomdászsegédek összejövetele a Neuo Anlage nevű mulatóhelyen. Este 8 órakor: Táncestély a városi csarnokban. — *Hétfőn*, június 25-én délelőtt 10 órakor: Nagy történeti körmenet. Este 8 órakor: Jelmezes estély a városi csarnokban és kerti helyiségében. — *Keddén*, 26-án délelőtt 10 órakor: Tanácskozás a fejedelmi kastélyban, az alapítandó Gutenberg-múzeum tárgyában. Délután 2 órakor: Kéjkirándulás a Rajnán. Bingen és Eltvil városok meglátogatása. Visszamenet a két Rajna-part fényes kivilágítása mellett. — A Mainz város által rendezendő ünnep méltó lesz a nagymesterhez és művéhez. Gutenberg emlékének és magasztos művészetének hódolatára ezennel felszólítom az egész világ művelt közönségét. Az iránti kérelmemmel, hogy ünnepélyünket résztvevősségekkel jelentőségében emeljék, fordulok tehát Gutenberg tanítványaihoz és egyesületeikhez, a könyvpar valamennyi hozzátartozóihoz, a sajtó képviselőihez, az irodalom, tudományok, a művészetek és az általános műveltség barátaihoz, szóval mindazokhoz, kik Gutenberg találmányának részesei. Az Ő dicsőségének szenteljük ünnepünket. — Mainz, 1900. április havában. A rendező-bizottság nevében: *Dr. Gassner*, főpölgármester.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve hirdetés-jutalmát, a *30 koronás díjat* nem adja ki a választmány, mivel a beérkezett szavazatok annyira elágazók voltak, hogy azokból nem lehetett egy hirdetésre se elfogadható többséget megállapítani. Ebből kifolyólag azonban a választmány pályázatot hirdet majd egy a Kör részére szükséges *díszes tagsági jegyre* és a fennmaradt 30 koronához még 40 koronát ad, vagyis összesen *70 koronát* tűz ki a tagsági jegy jutalmazására. Az erre nézve szerkesztett pályázatot annak idején lapunk egész terjedelmében közölni fogja.

Bécsi czég, mint a fővárosi szállodák nyomtatvány-szállítója. Múlt számunkban említettük, hogy a külföldi czégek is kárára vannak a magyar nyomdaiparnak s erre nézve már is vannak bizonyítékaink, a melyekbe, sajnos, bele kell nyugodnunk, mert változtatni rajta nem áll módunkban. Az érdekes az a dologban és egyúttal a megvetendő is, hogy a fővárosi nagy szállodák nyújtanak segítő kezét a külföldi czégek betolakodásának. A *bécsi Emil Storch-czég* ugyanis, mint biztos forrásból tudjuk, a legnagyobb fővárosi szállodákat elárasztja *ingyen* levélpapírossal, borítékkal és ánzikez-kártyákkal és írásban kötelezte magát, hogy például egy Erzsébet-köruti nagy szállónak évenként *százezer levélpapírosot, százezer borítékot és ugyanannyi ánzikez-kártyát szállít ingyen.* És ezért nem kíván mást, mint hogy a nyomtatványokon rajta legyen a neve, vagyis *egy reklámsor.* Hogy a fővárosi szállók két kézzel kaptak a Storch ajánlata után, azt tán fölösleges fölemlíteni, mert hát ez a szállóknál, a hol minden vendég valóságos levélpapír- és boríték-pusztító, körülbelül 2500 korona megtakarítást jelent évenként. Aztán ki veheti rossz néven a szállósoktól, hogy *ingyen* fogadnak el ilyen kurrens nyomtatványt ilyen nagy mennyiségben? Nem tartanak-e valamennyit sült holondnak, ha el nem fogadná? Bizony elfogadja mindenik, még ha úgy dörög is a *magyar ipar pártolásától* a napi sajtó. De a szállókra szoruló vidéki *magyar* publikumnak is jó lesz megtudnia, hogyan pártolják a *magyar* szállodások (vajjon van-e kivétel?) a — *német* ipart. (Tip.)

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság márczius 31-én tartotta, id. Cséry Lajos elnöklésével, a harminczkettedik évi rendes közgyűlését. A múlt évnek tiszta üzleti nyeresége 93.811 frt 92 kr. Levonva ebből a jutalékot: 15.009 frt 90 krajczárt, marad a részvényesek közt való kiosztásra 78.802 frt 02 kr. Ehhez hozzáadva a múlt évi 1882 frt 28 kr. nyereségát hozzatot, rendelkezésre áll 80.684 frt 30 kr. Ebből a 4000 részvény mindenikére 20 frt, vagyis 40 korona (20 százalék) jut; a fennmaradó 982 frt 30 krt pedig a jövő év számlájára viszik át. — A közgyűlés az igazgatóságának és a felügyelő-bizottságának a fölmentést megadta. Végül Török Emil dr. részvényes indítványára a közgyűlés a vezérigazgatónak, valamint az igazgatóságának és a felügyelő-bizottságának s a hivatalnokai karnak jegyzőkönyvíleg mondott köszönetet eredményes és gondos működésért.

Magyarország legolcsóbb nyomdása. Milyen nagyon messze is vagyunk mi még, mikor azt se tudjuk, hogy ki tulajdonképen Magyarország legolcsóbb nyomdása. Ne essék zokon tudatlanságunk, de bizony magunk se tudtuk eddig; most már tudjuk és a véletlen vezetett rá, hogy e tudattal gazdagabbak vagyunk. Ne törjék rajta a fejüket e sorok t. olvasói, úgy se találják el; pedig nevezetes férfiú az illető, mert az alkotmány-utczai Kiszaludytársaságnak is tagja volt. És hogy neves ember is, beh bizonyította azzal, hogy mostani nyomdáját (mert azelőtt, míg a Dessewffy-utczában volt, «Concordia» volt a neve) néhai való jó vasminiszterünknek, *Barossnak* a nevével díszítette föl. Mert ha az ő neve nem jó és nem hangzik jól, jó és jól hangzik a Baross-név, a mely az «officinájá» fölött díszleg. Ugy tudtuk meg ezt a nevezetességet, hogy éppen jelen

voltunk egy nagy czégnél, a mikor beállított egy vasalt kúrtókalap tulajdonosa és a Szerencsen-, Rombach- és Dob-Avenue-ékes magyar nyelvén imígyen mutatkozott be a czég főnökének: — Nagy szerencsém von mogomot bemutatkozni, én Schl. Jakab vagyok, nemcsak a fűvárasnak, de — so wahr ich leb' — Magyarországnak legeslegalesőbb nyomdása. Tessék próbát tenni nálam, mert én nem nyamak se nem nem három forintért, se nem nem két forint ötven krajczárért, se nem nem két forintért, hanem csupán csak egy forint harmincz krajczárért ezer darab soperfcin borítékt, ezen minta szerint, gut gammirt. Ez előnyös bemutatkozás után a czég főnöke határozottan kijelentette, hogy nem veheti igénybe Schl. úr szolgálatait; de nem olyan gyatra legény ő kelme, hogy csak ilyen kurta szóval haza lehessen küldeni. A hőrtáskájából előkotorászott egy kis papírszeletet és mondókáját imígyen folytatá: — Ne tesszen azt hinni, hogy szavaim svindlorei; nálam elő lesznek állítva a világ legolcsóbb vizitkártyái. Belieben. Két krajczárért kaphatja oraságod a legelfenbeinabb névjegyt, négyes, ötös nagyság, mindegy. És nem nedven krajczár, csak (stentori hangon) két krajczár. Tessék ezen jegyt megvenni két krajczárért és én effektoálok száz darab elegánt névjegyt két krajczárért. Belieben! És a czég főnöke «ezen jegyt» megvette. Itt van teljes eredetijében, tessék benne gyönyörködni; én tiz fillért dobtam érte a mentők perselyébe, hogy önök is gyönyörködjenek benne.

Szám

Szelvény szám 6

Baross könyvnyomda

BUDAPEST,

VI., Uj-utca 21. sz.

100 darab névjegy 2 kr.

T.

Most tehát tudják önök, hogy ki Magyarország legolcsóbb nyomdása? (Mikor e sorokat írjuk, halljuk éppen, hogy a Baross-nyomda új tulajdonos kezére ment át.) (Tip.)

A Kurzweil-féle festékgárban a multkorában tűz ütött ki egy alkalmazott vigyázatlansága miatt a vegyikísérleti kamarában, mely azonban csak ezt a külön kis pavillonban elhelyezett részt emésztette föl. Az üzemben különben — leszámítva az aránylag nem is olyan nagy kárt — semmi fennakadás nem történt.

Az Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság tiz esztendeje áll már fenn. Ez alkalommal az igazgatóság szép ovációzt rendezett a társaság fő-alapítója és kezdettől fogva elnökének: *Iovag Fálk Zsigmondnak.* Megfestették egy hírneves művész által megszólalásig hű arczképét s ezt egy rendkívüli ülésen a társaság üléstermében leplezték le, miután előzőleg *Linczer* alelnök igen szép beszédben méltatta ama hervadhatlan érdemeket, melyeket az ünnepelt a társaság megalapítása és felvirágoztatása körül magának szerzett. A minden tekintetben szép és megható ünnepélyesség annál sikerültebb volt, mert az ünnepeltnek utolsó pillanatig a legkisebb tudomása sem volt a tervezett ovációról, melyért különben szivből fakadt szép szavakkal mondott köszönetet az igazgatóságának.

Morelli Gusztáv, az iparművészeti iskola fametszőtanára, a *sokszorosító művészet és eljárásairól* igen érdekes két előadást tartott a mult hónapban az Iparművészeti Múzeumban. Első előadása alkalmával a fametszést és a cinkografiát ismertette meg hallgatóival, előbb természetesen elmondta a fametszésnek, mint legrégibb sokszo-

rosító eljárásnak a történetét is. Második előadása alkalmával a rézmetszésről, litográfiáról és fénynyomásról szólt. A fametszést Morelli egyik tanítványa ott a helyszínen be is mutatta, sőt egy régi sajtón lenyomatokat is készített azokról. A második előadás alkalmával pedig a réznyomást mutatta be, a többi sokszorosító eljárásról pedig már nyomás alá készített produktumokat mutatott be a hallgatóságnak. Lapunk olvasói már ismerik Morelli tanárt abból a három jeles cikkből, a melyekben előbbi számainkban a fametszést ismertette. A tömören írt és minden sallangtól mentes cikkek érthető példákkal magyarázták a fametszés minden aprólékosságát. Ebben a könnyed korban tartotta meg a tanár úr fentemlített előadásait is, a melyeknek értékét nagyban emelte az, hogy a jeles szakember mindig példákkal is demonstrálta élő szóval előadott magyarázatait. Csak az volt kár, hogy az előadások mindig olyan időre (péntek délután 5 órára) estek, a mikor közülünk bizony vajmi kevesen vehettek abban részt. De hát vigasztal ezért az a tudat, hogy az előadásokat inkább a laikus közönség tájékoztatása végett rendezik az Iparművészeti Múzeumban, a mely közönségnek bizony nehezebb a nyelven beszélni. De el kell ismernünk, hogy Morelli tanár eltalálta azt a népies, könnyed modort, a mely az ilyen előadások első és feltétlen kellék. A hallgatóság ezért minden egyes alkalommal lelkes éljenekkel honorálta nagyérdékű felolvasását, a melyről mindenki érdekes tapasztalatokkal gazdagodva távozott.

A Franklin-Társulat nyomda-személyzete e hó 22-én ünnepelte meg a Vigadó éttermében *Pető Lipót* szaktársunk ötvenéves nyomdász-jubileumát. Veterán szaktársunk érdeméről lapunk jövő számában emlékezünk meg.

Az Athenaeum-Dalegylet április 22-én matinét és dalestélyt rendezett *Böhm Bélának*, a dalkör elnökének névnapja alkalmából. Úgy a matinének, mint a dalestélynek igen érdekesen összeállított programja volt.

Törvényjavaslat a naptárak, hirdetések, hírlapi beiktatások, külföldi hírlapok és időszaki lapok bélyegkötelezettségének megszüntetéséről cím alatt április 1-én terjesztette Lukács László pénzügyminiszter a képviselőház elé azt a törvényjavaslatot, mely a sokszorosító-ipar termelése s az ipar és kereskedelem forgalmának megszorító eszközét fogja megszüntetni. A képviselőház zajos tetszéssel fogadta a törvényjavaslatot, mely így szól: 1. §. A naptárak bélyegkötelezettsége 1900. évi december hónap 31-én, a hirdetések, hírlapi beiktatások, külföldi hírlapok és külföldi időszaki lapok bélyegkötelezettsége ellenben 1900. évi június hónap 30-án megszűnik; az ezen időpontokig bezárólag esedékesé váló ilyenmű bélyegilleték azonban szabályszerűen lerovandó s el nem engedhető. — 2. §. Az 1900. évre szóló, el nem kelt bélyegzett naptárak után lerótt bélyegilleték, a mennyiben a naptárakat a kiadó az illetékes pénzügyi hivatalhoz 1900. évi december hó 1-éig beszolgáltatja s a mennyiben azokon a használatnak semmi nyoma nem látható, készpénzben visszatérítendő. Más jogezimen az 1900. évre szóló naptárak után lerótt bélyegilleték sem részben, sem egészben vissza nem téríthető. — Az 1901. évre szóló naptárak már az 1900. év folyamán alatt bélyegtelenül kiadhatók és árúba bocsáthatók. — 3. §. Jelen törvény végrehajtásával a pénzügyminiszter bizatik meg.

A Pallas Nagy Lexikonának megjelent a két pótkötete, vagyis a XVII. és XVIII. kötet. A két vaskos könyvben a legújabb idők története van meg egészen az 1900. február hó 28-iki dátumig s ez az anyag tömörre egészíti ki a nagyszerű irodalmi és tipografiai művet. E pótkötetek méltóan sorakoznak a hasonló célú német kiadások mellé. A két kötet ára díszes félbörkötésben 24 korona.

Magyar Minerva cím alatt jelent meg az Athenaeum r. t. kiadásában egy igen hasznosnak ígérkező irodalmi vál-

latnak első évfolyama, melyet mint a magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyvét, ezek országos főfelügyelősége megbízásából *dr. Schönherr Gyula* és *dr. Esztegar László* szerkesztik. A 24 október-ig terjedő könyvet gróf Szechenyi Ferencnek, a Magyar Nemzeti Múzeum lelkes megalapítójának életrajza vezeti be. Felsorolja a munka továbbá a hazai könyvtárakat; összesen 61 múzeum és 696 könyvtár van leírva. Tartalma hű tükre kulturális életünk mai napig történt fejlődésének. A könyvet gróf Szechenyi Ferenc szép kivitelű arcképe díszíti. Ára 8 korona.

A győri nyomdászok február hó 25-én kísérték örök nyugalomra Pannonhalmán 76 éves életkort elért szaktársukat, a köztisztelőben állott *Gaulacher Nándor* bácsit, a hajdani Sauervein-nyomda művezetőjét. Az elhunyt a 80-as években létrejött győri nyomdász-társaskör egyik alapítója és hosszú ideig annak elnöke volt.

Somos Árpád szaktársunkat, a debreczeni Csokonai-nyomda volt igazgatóját — mint egy bécsi szaklapból értesülünk — a prágai *E. Beauport*-féle tekintélyes nyomda igazgatójával nevezték ki.

Képes levelezőlapok kiállítása. Az iparművészeti múzeumban május 20-án képes levelezőlap-kiállítás nyílik meg, mely iránt nagy az érdeklődés. A titkári hivatalnál számos művész és iparos jelentette be, hogy résztvesz a kiállításon. A jelentkezők között vannak egyiptomiak és brazíliaiak is. A kiállítás végrehajtó-bizottságában a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumot Radisics Jenő, az iparművészeti múzeum igazgatója, a kereskedelmiügyi miniszteriumot dr. Henney Vilmos, posta- és táviró-igazgató képviseli. A bizottság elnökei: Gelléri Mór kir. tanácsos, Kunossy Frigyes nyomdatulajdonos és Kovács Frigyes építész; tagjai: gróf Nyáry István, Divald Károly fényképész és Mihalik József múzeumiőr. A kiállítás vezetője Frankl Ferry Emil. Kérdezőkódoknak bővebb felvilágosítást készséggel nyújt a titkári hivatal (V., Nádor-utca 13. sz.).

A délafrikai háború következtében Angliába nemcsak lovakat szállítanak Magyarországból, hanem nyomtatópapírost is nagy mennyiségben a szűkiben levő hírlappapírosok pótlására. Eme kivétel, valamint hogy a koronaérték behozatala miatt a hivatalokban sok új nyomtatvány vált szükségessé, a hazai papírgyártás jelentékeny föllendülését idézte elő. Tetemes papírszállítások történtek a külföld egyéb irányába, még Japánba is.

A diktáló fonográf. A Sándor-utcai képviselőházban érdekes kísérletet tettek nemrég a fonográfal. Miután ugyanis a fonográf az emberi hangokat felfogja és szabályozható idő alatt tetszés szerint elismétli azokat, arra a gondolatra jöttek, hogy nem lenne-e az alkalmas a gyorsíróknak jegyzeteik lediktálásához. A gyorsíró sztenogramját fonográfba mondta be, vagyis annak olvasta fel, azután a gépiró hölgyeknek tetszésük szerinti időben diktálta be a beszédet. A kísérlet bevált ugyan, de a fonográfunk csak rendkívüli esetekben van jelentősége, ha t. i. a gyorsírók közül többen beteges s nem volna idejük a beszéd lediktálására, a midőn a fonográf végeznék helyettük e dolgot.

Schwartz Sándor, Bécsben élő hazánkfia és Szakkörünk tiszteletbeli tagja, március hó 13-án a bécsi államnyomdai faktorok és hivatalnokok klubjában érdekes felolvasást tartott a bécsi nyomdászstanoneczok szakiskolájának immár huszonöt éves múltjáról. Schwartz szaktársunk látta e szép intézményt elejétől fogva fejlődni kis kezdetéből mai nagyszerű mivoltáig és mint a szakiskola jelenlegi igazgatója, elsősorban kompetens egy ily ismertetésre. Még vonzóbbá tette ez ismertető felolvasást az iskola tanulóinak egyuttal kiállításra került szedésből és nyomásból kiállított munkái, valamint az általuk készített rajzok és írásbeli dolgozatok gyűjteménye és az iskolához szükséges taneszközök bemutatása. A szakiskolára vonatkozólag Schwartz által össze-

állított adatokból kiemeljük, hogy az iskolaoktatás két osztálylyal és 95 tanulóval vette kezdetét, ma pedig tíz osztályban 450 hallgatója van az intézetnek. Az első esztendőben 12 czég küldte tanonczeit az iskolába, ma pedig 144. A lefolyt negyedszázadban összesen 8501 fiú látogatta az iskolát; vizsga letételével távozott abból ez idő alatt 1970, míg jutalomban 226 tanuló részesült. Az iskolaév záróvizsgái alkalmával a tanulók által készített szakmunkákból kiállítás is rendeznek. Előadása végén Schwartz szaktársunk még abbeli óhajának ad kifejezést, vajha sikerülni a theoretikus szakoktatást egy műhely felállításával a gyakorlatban is megfélelőleg érvényesíteni. Egy ilyen szakműhely berendezését a közoktatási miniszterium lenne hivatva elsősorban megvalósítani.

A bécsi Gutenberg-szobrot, eltérőleg az eredeti tervtől, nem kőből készítik, hanem bronzba fogják önteni. A szükséges költségek, melyek 70.000 koronára rúgnak, már csaknem egészében a bizottság rendelkezésére állanak, úgy, hogy a szobor leleplezése folyó évi szeptember hóban akadály nélkül megtörténhetik.

Berlinben nagyban hozzáfognak a különböző rendszerű szedőgépek gyártásához. A már fennálló, *Linotype* és *Typograph*-gépeket előállító telepek mellett új vállalatok keletkeznek a *Monoline*-rendszerű szedőgép és a szintén Amerikából importált *Mac Millan*-féle gép gyártásához. Utóbbi gép az előbbi háromtól abban különbözik, hogy nem önt egész sorokat, hanem sorokba rakja az egyes betűket.

A Krause-féle lipesei nagy gépgyár kereskedelmi igazgatója és czégjegyzője: *Holder Bruno* — mint lipesei levelezőnk írja — február 17-én ünnepelte az intézet kebelében való működésének harminczéves jubileumát. Az ünnepeltet ez alkalomból úgy az üzlet élén állók, mint a kereskedelmi és munkás-személyzet nagy ovációkban részesítették.

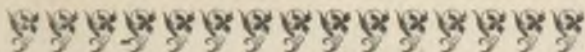
A badeni nagyhercegség idei állami költségvetésébe 50.000 márkát vettek föl oly czélra, hogy ebből az összegből a párisi világgkiállítást látogató iparosoknak és munkásoknak 200—200 márkányi segélyt adhassanak.

Németországi nyomdász-statisztika. A mult év végével a német birodalomban összesen 6022 könyv- és könyvnyomda létezett, melyek 80.942 személyt foglalkoztattak. E számból 288 nyomda nagyüzemnek vagy gyárnak van fölvéve, mint-hogy 50 embernél több talált azokban munkát.

Anglia hírlapirodalma. Ez idő szerint Angliában 4562 hírlap jelenik meg; ezek közül 894 Londonban és külvárosában lát napvilágot, 2322 pedig a vidéken. Ezekon kívül még 1346 havi folyóirat is létezik, melyek mindannyiát Londonban nyomják.

Köszönetnyilvánítás. Körünk folyó évi márczius hó 25-én tartott családi estélyén közreműködőknek, névszerint: *Boszik Istvánné* úrnő, *Gang Anna* és *Hillessy Olga* k. a.-nak, valamint *Novak Károly*, *Benes Jivér* urak és az *Ébredés Dal-körnek* ezúton mondunk őszinte köszönetet. *A választmány.*

Minden nyomdatulajdonos érdeke megkívánja, hogy a szaklapunkban említett Rákóczy tanár-féle *betűtisztító sőt* állandóan használja, mert minden utánzatok daczára ez, a mint magunk is meggyőződöttünk, a legjobb és legolcsóbb formatisztító szernek bizonyult.

HIVATALOS RÉSZ.

A tizedik évi rendes közgyűlés jegyzőkönyve.

— 1900. márczius 25. —

Elnök: *Tanay József.*

Elnök üdvözlöi a megjelent tagokat, megnyitja a közgyűlést és jegyzőkönyvhitelesítőül Janovics Ferencz és Grócz Ernő tagtársakat kéri fel.

A titkári jelentést, mely a Grafikai Szemlében megjelent, felolvasottnak tekinti a közgyűlés és tudomásul veszi.

Pénztáros felolvassa évi zárószámadását, melyet helyesítőleg vett tudomásul a közgyűlés.

Számviszsgálóknak Horváth Alajos, Káldor Lajos és Radnai Vilmos választották meg.

Ezután Tanay József szép szavakban parentálja el a lefolyt évet és eseményeit és úgy a lelőpő tisztikar, mint a választmány nevében megköszöni az eddigi bizalmat és felkéri a közgyűlést, hogy az új választmány és tisztikar megválasztásánál oda igyekezzenek, hogy szavazataikat olyanokra adják, kikről meg vannak győződve, hogy a kör érdekeit szívükön viselik.

A szavazatszedő bizottságba Werth László, Löwy Samu és Radnai Vilmos választották meg.

Az állandó körhelyiség ügyében elnök felvilágosítással szolgál az előzményekre vonatkozólag, hogy mi indította a kör választmányát e lépésre és felkéri Stalla Márton tagtársat, ki ez ügyben eljár, hogy terjeszse a közgyűlés elé a tervezett körhelyiség módjait.

Stalla Márton előterjesztése a következő:

Tisztelt közgyűlés!

Mint a havi jelentésekből és a Grafikai Szemle útján is értesülni méltóztattak, a választmány egy rendkívüli ülésében foglalkozott azzal, hogy az Iparosok Köre helyiségeit — mely a szezessziós házban van — hajlandó volna kibérelni a következő feltételek mellett: Körünk igénybe vesz hetenkint egy hétköznapot az esti órákban, például 7—11-ig, azonkívül a téli hónapokban havonként egy vasárnap estét 7—1-ig. A rendes hétköznapok szolgálnának a szellemi képzésre, vita-estélyek, esetleg felolvasások és ülések megtartására; még pedig olyformán, hogy felváltva hol az irodalmi, hol pedig a szak- vagy vígalmi bizottság programja töltené ki az estét, mi nemesak a tagok sürűbb összejövetelét, hanem nyomdász-társadalmi életünket is nagyban előmozdítani. A vasárnapi esteken pedig a kedélyes estélyeket állandósíthatnánk, s ezáltal családias szórakozást nyújtanánk tagjainknak. Mindezeket pedig *minden illeték-főlemelés nélkül* megvalósíthatjuk. Az erre való kiadásra fedezetet találunk a kedélyes estélyekre kiadott összegekben. Nem kell hozzá egyéb mint tagjaink buzgósa és hathatos támogatása. Az előbb ismertetett tervet közöltük az Iparosok Köre elnökségével, s attól többszöri tárgyalás után végleges választ is kaptunk. (Itt felolvasta az öt pontból álló választ.) Mint a válaszból látható, az Iparosok Köre hétköznapul a szombatot ajánlja, magánúton vett értesülés alapján azonban hajlandó esetleg a szerdai napot ideadni, ha nekünk a szombat nem felel meg.

Eme pontnál némi vita fejlődött ki s végül a közgyűlés a választmány által tervezett propeozíciókat fogadta el.

Indítványok soránál Janovics Ferencz indítványozza, hogy *Gyöngyösi Sándort*, kinek el nem muló érdemei vannak a Szakkör fejlődésében, válaszsza meg tiszteletbeli taggá.

Ez az indítvány lelkes éljenzéssel fogadtatott el.

Goldfinger Mór kérdéstétele felett, mely nem tartozik a közgyűlés keretébe és mely kérdéstétel egyúttal tapintatlan is volt, a közgyűlés napirendre tért.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqaszekrény 3 frt.

Nagy szekrény 4 frt.

Arjegyék ingyen és bérmentve.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

WOLTITZ
MANFRÉD

Autotypia
Phototypia
+ Chemigrafia
4-SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOLITOGRAFIA

Telefon
18-99

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

A ZÁGRABI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN
papirnagykereskedése ~ ~ ~
és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

A Grafikai Szemle papirosa raktárából való.

Szines papírok   *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Íratópapírok   *Kartonpapírok*

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

Iroda és raktár:
Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

GYÁRT: könyv- és könyomdák részére való
fekete és színes, valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár.

 Kézeze-gyár.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYAR RAKTÁRA
Budapest
VI. ker., Gyár-utca 64.
Alapítástól 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papírok.

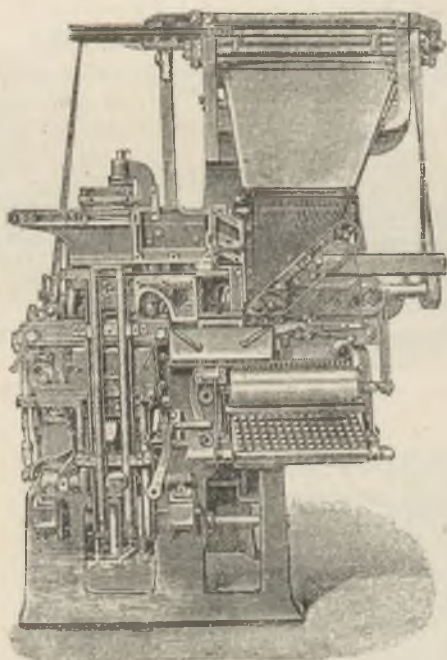
MÁSOLÓ-,
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapírok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

LINÓTYPE

a legnagyobb munkaképességű

szedő-, öntő- és osztó-gép.

Munkaképességét semmiféle más szedő-gép sem közelíti meg. Eddig több mint 7500 gép van üzemben. Tökéltörlesztése Amerikában és Angliában 5°/o-ban van megállapítva, miután bebizonyult tény, hogy a LINÓTYPE helyes kezelés mellett egy emberöltőt meghaladó ideig is eltart. Az osztással, mivel a gép önműködőleg dolgozik, nem kell bajlódni. Tetszés szerinti sorszélességre lehet rajta szedni, egészen 28 ciceróig. Kezeléséhez csak egy személy kell. Németországban óránként átlag már 9000 betűt szednek rajta. A LINÓTYPE elterjedésének most már mi sem vehet gátat. Felülmúlhatlanságát és nagy munkaképességét semmi sem bizonyítja jobban, mint az a sok utánrendelés, a melyeket a következő czégek tettek:

Münchener Zeitung, München.
Hamburger Neueste Nachrichten, Hamburg.
Saardrukerei, St. Johann a. d. S.
Pfälzische Rundschau und Generalanzeiger,
Ludwigshafen a. R.
Essener Volkszeitung, Essen a. R.
Generalanzeiger, Würzburg.
Leipziger Tageblatt, Leipzig.
Leipziger Neueste Nachrichten, Leipzig.
Neckar-Zeitung, Heilbronn.
Fränkischer Kurier, Nürnberg.

Ihring & Fahrenholtz, Berlin.
Ostdeutscher Grenzboten, Stallupönen.
Louis Schneider & Co., G. m. b. H.,
Berlin.
Zeitung für Pommern, Kolberg.
E. Mühlthaler, München.
Annaberger Wochenblatt, Annaberg i. S.
Der Gemeinnützige, Varel, Oldenburg.
Koblenzer Zeitung, Koblenz.
Beobachter, Aschaffenburg.
Generalanzeiger, Renscheid.

Hildesheimische Zeitung, Hildesheim.
Generalanzeiger für Bonn und Umgebung,
Bonn.
Neues Tagblatt, Stuttgart.
Offenbacher Zeitung, Offenbach a. M.
Chemnitzer Tageblatt, Chemnitz.
Neues Wiener Tagblatt, Bécs.
Gebrüder Stiepel, Reichenberg.
Reichswehr, Bécs.
Friedr. Irrgang, Brünn.
A. Edlinger, Innsbruck.

Bővebb felvilágosítást ad

a Mergenthali szedőgép-részv.-társaság

vezérképviselete Ausztria-
Magyarország részére = DUKEŠ M. utódai, BÉCS, I., Wollzeile 6.

Jó és olcsó

Nyomdász-

ruhák,

Szedő- és

Könyvkötő-

kabátok kaphatók

BENKŐ SÁNDOR

munkásruha

gyári raktárában

BUDAPESTEN

VI., Lázár-utca 13. sz.

Minták és árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Száraz Stereotipia.

Pár percz alatt

a készen szállított, száraz stereotíp-pépnék a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerinti mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő üreségek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntődei felszerelések szállítása.

Erste österr.-ung.

**Trocken-
Stereotypie**

Wien

IV., Paniglgasse 17/a.

*Könyv- és
ujság-nyomdákban
nélkülözhetetlen.*

*Minden kulturállamban
szabadalmazva.*

Magyarországi képviselő

Tanczer József

Budapest

VI., Gyár-utca 62.

Telefon 28—32.

GÉP-, ÉRCZ- ÉS FA-FELSZERELÉSI GYÁR.

Carminé Hugó, Bécs

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÖSSZES SZÜKSÉGLETI
CZIKKEINEK RAKTÁRA.

FŐKÉPVISELETE:

Kast & Ehinger, G. m. b. H.
Stuttgart

König & Bauer, Würzburg

Hugo Koch, Leipzig

August Fomm, Leipzig

cégeknek.

VII., Burggasse 90.

Alapított 1878-ban.

Kérem, mielőtt szükségletét fedezné gépek vagy egyéb nyomdai czikkek bevásárlásában, gyáramat, mely ma a legnagyobb az egész monarchiában, szivesen meglátogatni, vagy írásbeli ajánlatot kéni.

Magyarországi képviselő:

Nádor Lajos

Budapest, IX., Rákos-u. 2.

Telefon

23 - 70.

Első
Magyar **Betűöntőde**

Ólomzárgyártás ♣ ♣

Mechanikai műhely ♣

Rézléniagyártás ♣ ♣

Tömöntőde ♣ ♣ ♣ ♣

Galvanoplasztika ♣ ♣

Bélyegzőmetszés ♣ ♣

**Részvény-
Társaság**

BUDAPEST

VI., Desseffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan
és gyorsan fogatosítottak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

**Könyv- és címbetűkben,
körzetek, rézléniák és kizárásokban,**

továbbá

a legkülönbélebb ékezetek és egyéb nyomdai
fölszerelvényekben.

UJDONSÁG!**EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT**

CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA.

1.386,776	47	Befolyt díjak: ez érben kiállított kötvények után	1.057,782	97
2.408,755	06	az előbbi években kiállított kötvények után	9.034,550	90
3.688,847	06	a biztosított tőke emelésére fordított nyeresemények	56,011	02
92,187	25	Múlt évi függőben volt károk és díjvisztafizetések tartaléka	431,991	02
381,474	16	Múlt évi függőben volt kibánsítási tőkék tartaléka	005,845	58
295,782	54	Díjtartások	24,562	85
304,257	05	Kamatfelvételek	3.039,035	19
215,456	78			
590,920	08			
206,465	97			
38,545	04			
115,890	84			
749,584	99			
24,000	00			
25,517	82			
81,101,896	55			

TEHER.

Mérlegszámla 1899. december 31-én.

korona	fill.	korona	fill.
118,437	50	Díjtartások	71,357,869 kor. 17 fill.
78,521	—	levonva a visszafizetésre kötelező díjtartásokat	1,630,223 . 03 fill.
12,049,988	60	Biztosítási alap	720,298
18,473,226	50	Kibánsítási tőkék nyeresménye	856,296
5,874,210	—	Függőben levő károk és díjvisztafizetések tartaléka	881,474
2,587,415	—	Függőben levő kibánsítási tőkék tartaléka	421,009
190,180	—	Díjvisztafizetésre vonatkozó nyeresemények tartaléka	210
188,000	—	Tűbiztosítási csoportok számlája	173,680
597,000	—	Ezzel összesen díjak 1900—1902 évekre	5,360
621,035	—	Bel nem volt nyeresemények 1898. évről	387
1,764,180	—	Kiszármított díjak tartaléka	24,000
293,000	—	Visztafizetésre kötelező díjak tartaléka	44,002
69,384	—	1899. évi nyeresemény	977,583
100	—		
555,210	—		
1,824,118	—		
403,500	—		
2,823,177	—		
843,000	—		
377,344	—		
12,912,712	—		
1,844,713	—		
232,234	—		
88,875	—		
460,322	—		
170,642	—		
374,374	—		
823,045	—		
7,898,728	—		
28,552	—		
2,026,401	—		
73,842,269	—		

10,386,418	86	1899. évi nyeresemény	977,583	52
59,787,846	14			
977,583	52			
81,101,896	55			

VAGYON.

korona	fill.	korona	fill.
125,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os koronajáradék 94 kor. 76 fillérral	68,161,496 kor. 76 fill. ugyanis:
67,400	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
12,592,800	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
14,927,800	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
6,199,800	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
2,164,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
186,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
182,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
188,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
600,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
628,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
1,782,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
300,000	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
58,800	kor. n. 4.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
Magyar jelzálog hitelbank 4%-os kölcsön 6 db nyereseményező 18 kor. -val			
768,000 kor. n. 6.		magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
4,845,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
424,800	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
2,825,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
700,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
194,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
339,200	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
12,877,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
Beszármított nyeresemények és mások tartaléka			
90,000	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
523,346	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
1892,461	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
Tűbiztosítási csoportok értékei: 171,500 kor. n. 6. ugyazt. kir. államrész			
1892,461	kor. n. 6.	magyar kir. 4%-os aranyáradék 116 kor. 76 fillérral	
Jelzálog-hitelbankok			
Kötvény-közfizetések			
A központi tartozás felő szalmán			
Veszár- és függőkövetelések és mások tartaléka			

Budapest, 1899. december hó 31-én

Kacsavinsky János,
elöljáró, ügyvivő.

Báró Harkányi Frigyes,
Báró Schossberger Zsigmond,
Báró Zichy Nándor.

A fenti szármiként és mérlegeltek megvizsgálva, azokat a törvényben és az alapszabályokban meghatározott elvök szerinti közzétételük és azok egyes tételeit a fenti és segéd könyvekkel teljesen megegyezőnek találjuk.

Budapest, 1900. március hó 22-én.

Hajós József,
Báró Radvánszky Géza.

AZ IGÁZGATÓSÁG:
Ornedy Vilmos,
Szende Károly, aligazgató.

A felügyelő-bizottság:
László Zsigmond.

Gergely Tódor,
a központi könyvezés főnöke
gróf Zichy Nándor.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX. ker., Márton-utca 19. szám.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, ujság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Patent gelatin hengeranyag.

Kitüntetések:

*Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Ipargyűléslet 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.*

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

SZEDŐSORZÓK

Igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Bronzok. ✧ Kenczék. ✧ Koromégetés.

Umido, könyvműszereknek nélkü-
lözhetlen nedvesítő-szer
vezérképréselőlege.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

**GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.**

*Kőrforgású nyomógépek.
nyjságok, könyvek és illusztrált
művek egy- és többszínbeni
nyomására, tökéletesbitett
tölcsér- és körbenforgó kés-
hajtogatós készülékkel.*

Könyvnyomdai kéziszajtok.

Tömönthödei berendezések.

Könyvnyomdai gyorsajtok.

Transzmisszió-telepek.

*Hungária akzdensz-gyors-
sajtok.*

*Egyszerű gyorsajtok 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.*

*Kétszínű nyomó gépek, 2 festékeszer-
kezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő
hengerrel.*

Tégelynyomdású gyorsajtok.

Önműködő késkészítő-gépek.

Csomagoló- és simító-sajtok.

Papírvágó- és papírfuró-gépek.

*Aranyozó-, lombornyomdású és ki-
vágó-sajtok.*

Használt gyorsajtok
alaposan kijavítva és átalakítva jótállás
mellett jutányos ártért eladóak.